

Władysław Szulakiewicz

ORCID: 0000-0001-8614-2955

Akademia Ignatianum w Krakowie

Andrzej Paweł Bieś SJ

ORCID: 0000-0002-2857-8125

Akademia Ignatianum w Krakowie

WPROWADZENIE

Oddawany do rąk Czytelników kolejny tom czasopisma „Studia Paedagogica Ignatiana” został poświęcony problematyce historii oświaty i wychowania w Polsce w XX wieku, prezentowanej z perspektywy jej twórców. Choć zamieszczone teksty nie wyczerpują wielu zagadnień związanych z historią oświaty i wychowania w Polsce tego okresu, to jednak stanowią zachętę do dalszych badań nad jej rozwojem.

Rzecz o historii wychowania w Polsce w XX wieku można opisywać z różnych perspektyw, m.in. wskazując badaczy przeszłości oświatowo-wychowawczej i ich dzieła, które zapisały się na trwałe w polskiej historiografii. Innym istotnym kryterium ukazującym ewolucję tej dyscypliny jest proces instytucjonalizacji historii wychowania, tj. powstawania w ośrodkach akademickich jednostek odpowiedzialnych za badanie i nauczanie w zakresie historii wychowania (Szulakiewicz 2000a, 2004, 2006). W wielu uczelniach wyższych historia wychowania funkcjonowała w ramach jednostek naukowo-dydaktycznych wspólnie z teorią wychowania, pedeutologią, ale pojawiały się też próby łączenia historii wychowania z innymi subdyscyplinami pedagogicznymi.

Kolejnym przejawem rozwoju tej dyscypliny jest tworzenie się szkół naukowych w zakresie historii oświaty i wychowania, których

twórcami byli także prezentowani w niniejszym tomie historycy wychowania.

Czynnikiem, który przyczynił się do rozkwitu tej dyscypliny, było powstawanie na przestrzeni XX wieku specjalistycznych czasopism, na łamach których prezentowano wyniki badań historyczno-oświatowych i informacje o kierunkach działalności danych środowisk naukowych. W tym kontekście należy wymienić takie periodyki jak: „Wiadomości z Dziejów Wychowania i Szkolnictwa w Polsce” (1921–1922), „Minerwa Polska” (1927–1930), „Przegląd Historyczno-Oświatowy” (1947–), „Rozprawy z Dziejów Oświaty” (1958–) i „Biuletyn Historii Wychowania” (1994–).

W tym krótkim wprowadzeniu warto przywołać niektóre ważne publikacje dające pogląd na rozwój oświaty i wychowania w ubiegłym stuleciu. Należy do nich zaliczyć m.in. jeden z tekstów Henryka Barycza pt. *Rozwój historii oświaty, wychowania i kultury w Polsce* (1949). Innym znaczącym studium na ten temat jest artykuł Kamilli Mrozowskiej pt. *Twórcy historii wychowania jako dyscypliny naukowej* (Mrozowska 1989). Publikacją ukazującą twórców historii wychowania jest książka Jana Hellwiga pt. *Dzieje historii wychowania w Polsce i jej twórcy* (Hellwig 2001). Międzywojennym historykom wychowania poświęcono również monografię *Historia oświaty i wychowania w Polsce 1918–1939* (Szulakiewicz 2000a) oraz wydawnictwo zbiorowe zatytułowane *Historycy wychowania II Rzeczypospolitej* (Szulakiewicz 2000b).

Pod koniec XX wieku, w 1998 roku, ukazał się *Słownik biograficzny polskiej historii wychowania*, będący wspólnym dziełem środowiska historyków wychowania. Słownik daje zbiorowy portret środowiska badaczy przeszłości oświatowo-wychowawczej. Obraz środowiska historyków wychowania zawierają także wydawnictwa zbiorowe będące pokłosiem różnych konferencji naukowych (Gumuła, Krasuski, Majewski 1998; Gumuła 2017). Elementy biografii naukowej są również nieodzownym składnikiem coraz liczniejszych publikacji tematyczno-problemowych lub okolicznościowych, podejmujących analizę dokonań badawczych, dydaktycznych i organizacyjnych poszczególnych ośrodków i środowisk (m.in.: Szulakiewicz 2007; Grzybowski 2008; Bartnicka, Szybiak 2010; Krukowski 2010; Meisner 2010; Grzebień 2014; Jamrozek 2017; Falkowska, Grabowska-Pieńkosz 2018).

Nie sposób pominąć ksiąg jubileuszowych i opracowań monograficznych oraz studiów poświęconych twórcom polskiej historii wychowania. Dla przykładu należy wymienić nazwiska badaczy, którym dedykowano tego typu wydawnictwa. Są to m.in.: Henryk Barycz, Wanda Bobkowska, Julian Dybiec, Stanisław Gawlik, Ludwik Grzebień, Jan Hellwig, Danuta Koźmian, Stanisław Litak, Stanisław Łempicki, Czesław Majorek, Andrzej Meissner, Józef Miąso, Kamilla Mrozowska, Lech Mokrzecki, Ludwik Piechnik, Karol Poznański, Zygmunt Ruta, Stefania Walasek i in. To w tych wydawnictwach autorzy zamieszczonych tekstów ukazują wielość kierunków działań wybranych przedstawicieli omawianej dyscypliny na rzecz jej rozwoju.

Bibliografia

- Bartnicka K., Szybiak I. (2010). *Warszawska historia wychowania w drugiej połowie XX wieku*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis”, t. 77: „Studia ad Institutionem et Educationem Pertinentia”, nr 2, s. 77–91.
- Barycz H. (1949). *Rozwój historii oświaty, wychowania i kultury w Polsce*, Kraków: Polska Akademia Umiejętności.
- Falkowska J., Grabowska-Pieńkosz D. (2018). *Historia wychowania na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika*, Toruń: Fundacja Societas et Ius.
- Grzebień L. (2014). *Jezuicki ośrodek badań historycznych w Krakowie*, „Studia Paedagogica Ignatiana”, t. 17, s. 35–56.
- Gumuła T., Krasuski J., Majewski S. (red.) (1998). *Historia wychowania w XX wieku. Dorobek i perspektywy*, Kielce: Wydawnictwo i Zakład Poligrafii Instytutu Technologii Eksploatacji.
- Gumuła T. (red.) (2017). *Historia wychowania na przełomie XX i XXI wieku. Kontynuacje i nowe wyzwania*, Kielce: Kieleckie Towarzystwo Naukowe.
- Grzybowski R. (2008). *Pięćdziesięciolecie gdańskiej historii wychowania*, „Biuletyn Historii Wychowania”, t. 24, s. 139–164.
- Hellwig J. (2001). *Dzieje historii wychowania w Polsce i jej twórcy*, Poznań: Wydawnictwo Eruditus.
- Krukowski J. (2010). *Historia oświaty i wychowania w strukturze organizacyjnej, badawczej i dydaktycznej krakowskiej uczelni pedagogicznej*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis”, t. 77: „Studia ad Institutionem et Educationem Pertinentia”, nr 2, s. 130–147.
- Jamrożek W. (2017). *W pięćdziesięciolecie Zakładu Historii Wychowania Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*, [w:] E. Głowacka-Sobiech, K. Kabacińska-Łuczak (red.), *Wielkopolska i Wielkopolanie w dziejach polskiej edukacji. Księga jubileuszowa z okazji 50-lecia Zakładu*

- Historii Wychowania na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, s. 51–65.
- Meissner A., Szulakiewicz W. (red.) (2008). *Słownik biograficzny polskiej historii wychowania*, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Meissner A. (2010). *Rzeszowskie środowisko historyków wychowania. Początki i stan obecny*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis”, t. 77: „Studia ad Institutionem et Educationem Pertinentia”, nr 2, s. 92–105.
- Mrozowska K. (1989). *Twórcy historii wychowania jako dyscypliny naukowej*, „Rozprawy z Dziejów Oświaty”, t. 32, s. 107–123.
- Szulakiewicz W. (2000a). *Historia oświaty i wychowania w Polsce 1918–1939. Studium historiograficzne*, Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.
- Szulakiewicz W. (red.) (2000b). *Historycy wychowania II Rzeczypospolitej*, Warszawa: Studio Wydawnicze Familia.
- Szulakiewicz W. (2004). *Historia wychowania 1995–2004. Środowisko – kierunki badań – perspektywy rozwoju*, „Rocznik Pedagogiczny”, t. 27, s. 59–76.
- Szulakiewicz W. (2006). *Historia oświaty i wychowania w Polsce 1944–1956*, Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Szulakiewicz W. (2007). *Historia wychowania w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza*, Warszawa: Studio Wydawnicze Familia.

ADRESY DO KORESPONDENCJI

Prof. dr hab. Władysława Szulakiewicz
Akademia Ignatianum w Krakowie
Instytut Nauk o Wychowaniu
e-mail: wladyslawa.szulakiewicz@ignatianum.edu.pl

Dr hab. Andrzej Paweł Bieś SJ, prof. AIK
Akademia Ignatianum w Krakowie
Instytut Nauk o Wychowaniu
e-mail: andrzej.bies@ignatianum.edu.pl